

פרשת בשלח

ויהי בשלח פרעה את העם (יג, יז)

ובמכילתא, ויהי בשלח פרעה אין שלוח בכ"מ אלא ליווי שנא' ואברהם הולך עמם לשלחם, הפה שאמר וגם את ישראל לא אשלח הוא שאמר אנכי אשלח אתכם ואת טפכם, ומה שכר נטלו, לא תתעב מצרי ע"כ.

וצ"ב ענין המדה כנגד מדה שבכאן, ועוד יל"ע דהא כתיב 'לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו', וברש"י פירש לא תתעב מכל וכל וע"פ שזרקו זכוריהם ליאור, מה טעם שהיו לכם אכסניא בשעת הצורך, היינו בזמן הרעבון שבאו יעקב ובניו למצרים. וכ"ה בבעהתו"ס' 'שקירבום בתחילה', וכ"ה בגמ' ברכות (סג, ב) 'פתח ר' יוסי בכבוד אכסניא ודרש וכו', לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו והלא דברים ק"ו ומה מצריים שלא קרבו את ישראל אלא לצורך עצמן שנא' ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לי, כך המארח ת"ח בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו על אכו"כ', ועכ"פ איתא דהטעם של 'לא תתעב' הוא משום שקירבום בתחילה, וא"כ מהו דאמרי' ומה שכר נטל וכו' והלא הוא מקרא מפורש דהוא משום הנ"ל וצ"ב.

והנראה בזה עפי"מ שכ' הרמב"ם (בפי"ד מהל' אבל הי"ב) שכר הלוי' מרובה מן הכל, והוא החוק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנתן בה מאכיל עובדי דרכים ומשקה אותם ומלוה אותם, וגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה וכו' וליוויים יותר מהכנסתם, והנה מוכח מלשון הרמב"ם דהגדר דהלוי' ל"ה מצוה בפ"ע, רק הוי השלמה להכנסת אורחים, וביותר דנותן צורה אחרת ואופי אחר לכל ההכנסה, וכך הוא צורת ההכנסה של אברהם שהי' יחד עם לויה, דזה נותן אופי אחר וצורה אחרת לכל ההכנסה, ובלא לויה הוי חפצא אחרת של הכנסה, וזהו החוק שחקקו אברהם.

וגדר הדבר הוא כך, דאפשר שיהיו שני מיני הכנסת אורחים, חדא מחמת הרגשת הצורך של האורח והשתתפות בצערו שהוא רעב וצמא וע"כ הוא משביע את רעבונו ומרוה את צמאונו, ע"ד שאמרו בכלבא שבוע שמי שנכנס אצלו רעב ככלב יצא שבע, וגדר זה שייך גם אצל בע"ח דמשום ורחמיו על מעשיו וצער בע"ח הוא זן ומפרנס את הנבראים כולם, ויש בזה גם משום הליכה בדרכיו של המקום שהוא פותח ידו ומשביע לכל חי רצון מביצי קינים ועד קרני ראמים, אכן חסדו של אברהם כפי שבא לידי גילוי במעשה של ההכנסת אורחים הי' בדרגה גבוהה יותר שהי' הכל במהלך של 'כבוד', ומקיים 'כבוד הבריות', והוא גדר מיוחד של יחס של בין אדם לחבירו שאינו שייך כלל בבע"ח רק בבני אדם, דליכא ענין 'כבוד' רק בבני אדם שנבראו בצלם אלוקים.

והנה חזינן כסדר בחסדו של אברהם הטבה עם הבריות, את הענין של 'כבוד הבריות', וכדחזינן בלשון הפסוק 'וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה, וכן ויאמר אד' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך, ופירש"י 'לגדול שבהם אמר וקראם כולם אדוניים', ולגדול אמר אל נא תעבור מעל עבדך התיחס אליהם כעבד אל אדוניו, והכל גם לפי המראה שהיו נראים כערביים. וכן ואל הבקר רץ אברהם, ואמרו בגמ' (ב"מ פו, ב) כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל. וכד' רש"י שם ד"ה לשונות 'מעדן מלכים ושרים הוא', והיינו שאין מעלתו של מאכל זה מחמת ערבותו המיוחדת אלא בעיקר מחמת חשיבותו בתורת מעדן של מלכים ושרים, היינו שהראה להם בעיקר יחס של כבוד והערכה לצלם אלוקים, כי כל אדם שנברא בצלם ונמצא תחת התואר אדם שנברא בצלם, הרי הוא בבחינה שראוי להתיחס אליו כמו אל מלך ושר, כך היא אופי' של כל ההנהגה. וביותר, דהגדר של מי שאין דרכו והוא שדבר זה אינו חשוב בעיניו ולא שייך אליו ולא נצרך לו כלל, רק אברהם בעצם ההכנסה של האורחים.

פרשת בשלח

ונראה לפ"ז דעיקר החותם של כבוד שישנה על ההכנסה הוא החותם של לוויה, שיסודו הוא הכבוד, ע"כ לא שייך זה בבע"ח רק בבני אדם, שלא מצינו ענין של לוויה בבע"ח, של"ש בהם ענין הכבוד כלל שהוא רק באדם שנברא בצלם, והוא שייך לבחינה של 'נתן מכבודו לבשר ודם', ולכן החותם העיקרי על תכונת ואופי הכבוד של הכנסת האורחים הוא הלוויה, לכן הלוויה מגדירה את ההכנסה וכנ"ל. וזהו החוק שחקק א"א ודרך החסד שנהג בה ודו"ק.

ועתה נבין בטוטו"ד ד' המכילתא, לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו שהיתה לכם אכסניא בשעת הדחק, אי"ז רק שכר גרידא, רק משום דכיון דקרבו לישראל והיה בזה ענין של הכנסת אורחים וכדמוכח בברכות (סג, ב), ואף שהיה שלא לשמה רק להנאת עצמם, אבל מ"מ הם שייכים באיזה מדה למדותיו של אברהם אבינו, ולכן בדור שלישי יכולים להדבק באמונתנו, אכן אכתי אי"ז שייך לחסדו של אברהם דהי' חסר החותם של הלוויה, אכן עכשיו כאשר לוויה פרעה וקיים בהם מצות לוויה דומיא דלוייה דאברהם הושלם החותם, ונקבע הלאו של לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו וא"ש היטב עד מאד.

מקור: רבי שמואל יעקב בורשטיין שליט